II

(Säädökset, joita ei tarvitse julkaista)

KOMISSIO

KOMISSION PÄÄTÖS,
tehty 14 päivänä maaliskuuta 2000,
Saksan tuesta Elpro AG:lle ja sen seuraajayhtiöille

(tiedoksiannettu numerolla K(2000) 808)

(Ainoastaan saksankielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

(2000/537/EY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 88 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan,

ottaa huomioon Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 62 artiklan 1 kohdan a alakohdan,

on mainittujen artiklojen mukaisesti kehottanut asianomaisia esittämään huomautuksensa [1],

sekä katsoo seuraavaa:

I MENETTELY

(1) Saksa ilmoitti komissiolle Berliiniin sijoittautuneelle Elpro AG:lle (jäljempänä 'Elpro') myönnetystä tuesta 15 päivänä lokakuuta 1996 päivätyllä ja saapuneeksi kirjatulla kirjeellä. Saksa ilmoitti 3 päivänä joulukuuta 1996, että ilmoitusta on korjattava, koska tukea oli myönnetty enemmän, mutta ei kuitenkaan muodollisesti perunut aiemmin tekemäänsä ilmoitusta. Saksan viranomaiset esittivät komissiolle Berliinissä 30 päivänä kesäkuuta 1997 pidetyssä kokouksessa täydentäviä tietoja.

(2) Komissio ilmoitti 9 päivänä lokakuuta 1997 päivätyllä kirjeellä Saksalle päätöksestään aloittaa mainittuja tukia koskeva EY:n perustamissopimuksen 88 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu menettely ja pyysi Saksaa esittämään kaikki tarpeelliset tiedot. Menettelyn aloittamista koskeva päätös julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* [2].

[1] EYVL C 99, 1.4.1998, s. 9 ja EYVL C 84, 26.3.1999, s. 9.
[2] Katso alaviite 1.

(3) Komissio ilmoitti 3 päivänä helmikuuta 1999 päivätyllä kirjeellä Saksalle päätöksestään laajentaa syyskuussa 1997 aloitettu menettely koskemaan Elpron tytäryhtiön myynnin yhteydessä myönnettyjä tukia. Myös tämä päätös julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* ([3]).

Molemmissa tiedonannoissa kehotettiin asianomaisia esittämään huomautuksensa tukitoimenpiteistä.

(4) Komissio ei ole saanut asianomaisilta kannanottoja.

II **TUKITOIMENPITEET**

(5) Komission aloittaessa menettelyä sen käytettävissä olleet tiedot olivat vaillinaisia, minkä vuoksi Saksaa pyydettiin toimittamaan täydelliset tiedot. Jäljempänä esitetty tukitoimenpiteiden kuvaus perustuu rakenneuudistusohjelmaa koskeviin tietoihin, joita Saksa on täydentänyt ja ajantasaistanut menettelyn aikana.

(6) Elpro, VEB Elektroprojekt und Anlagenbau Berlin -nimisen yrityksen seuraaja, yksityistettiin kesäkuussa 1992 avoimen ja rajoittamattoman tarjouskilpailun perusteella. Kiinteistöjä lukuun ottamatta yritys myytiin korkeimman tarjouksen (12 miljoonaa Saksan markkaa) tehneelle yksityishenkilöiden muodostamalle konsortiolle. Elpron maaomaisuus myytiin erikseen Treuhandanstalt-virastolle (jäljempänä 'THA') 261,9 milijoonan Saksan markan markkinahintaan, ja myyntituloilla lyhennettiin Elpron vanhoja velkoja pankeille ja THA:lle. Bundesanstalt für vereinigungsbedingte Sonderaufgaben -virasto (jäljempänä 'BvS'; THA:n seuraaja) on esittänyt jäljennökset riippumattomien asiantuntijoiden laatimista kiinteistön arvoa koskevista arvioista osoittaakseen, että Elpron yksityistämisen yhteydessä ei myönnetty tukea. Kiinteistöt muodostuivat laajoista tonteista ja rakennuksista lähinnä Berliinin itäosassa.

(7) THA myi Technische Gebäudeausrüstung Berlin GmbH:n (jäljempänä 'TGA') kesäkuussa 1992 avoimen ja rajoittamattoman tarjouskilpailumenettelyn perusteella yhdelle Elpron uusista omistajista, joka teki korkeimman tarjouksen (6,9 miljoonaa Saksan markkaa). Tässäkin tapauksessa kiinteistöt myytiin ensin THA:lle ja sitten 36 miljoonan Saksan markan markkinahintaan Elpron sijoittajien perustamalle kiinteistöyhtiölle. TGA:n yksityistämisen yhteydessä ei myönnetty tukea. Vuonna 1995 TGA [...] (*).

(8) Syksyllä 1992 Elpro sai haltuunsa Berliner Lufttechnische Anlagen und Geräte GmbH:n (jäljempänä 'BLA') 1,5 miljoonan Saksan markan hintaan avoimen ja rajoittamattoman tarjouskilpailun perusteella, jossa se oli ainoa tarjouksen tekijä. Myös BLA myytiin ilman kiinteistöjä. THA käytti 49,7 miljoonan Saksan markan myyntitulot DDR:n ajalta peräisin olleiden velkojen, sittemmin myönnettyjen lainojen ja eräiden muiden velkojen takaisinmaksuun. Kiinteistöjen arvon arviointi perustui komissiolle esitettyyn riippumattoman asiantuntijan lausuntoon. Yksityistämisen yhteydessä ei myönnetty tukea.

(9) Elpron ostajien ja Treuhandanstalt-viraston välille kehkeytyi vuonna 1993 pitkällinen kiista yrityksen kauppahinnasta. Kiistat johtuivat suurelta osin siitä, että kun Elpro siirrettiin vuonna 1992 uusien omistajien haltuun, varoja ja velkoja koskeva arvio oli vielä pitkälti väliaikainen. Monia esitettyjä arvioita oli korjattava vuoteen 1995 mennessä. Elpron ostajat vaativat, että osa 12 miljoonan Saksan markan kauppahinnasta olisi korvattava, koska monien omaisuuserien arvo (esimerkiksi useat saamiset) oli ennakoitua pienempi. Toisaalta BvS vaati kauppahinnan korottamista jälkeenpäin yhteensä 5,6 miljoonalla Saksan markalla ennen muuta siksi, että se katsoi ostajan käyttäneen väärin yksityistämissopimuksen mukaisesti sosiaalisuunnitelmaan tarkoitettuja varoja. Välttääkseen aikaa vievän oikeudenkäynnin, jonka lopputuloksesta ei ollut varmuutta, BvS ilmoitti luopuvansa miljoonan Saksan markan korvausta vastaan saamisistaan Elpron omistajien velkojapankeilta, jotka olivat rahoittaneet yhtiökaupan. Osapuolet sopivat, että 1 ja 2 päivänä kesäkuuta 1992 tehdystä yksityistämissopimuksesta johtuvat kummankin osapuolen vaateet täyttyvät tämän toimenpiteen myötä ([4]).

([3]) Katso alaviite 1.
(*) Liikesalaisuus.
([4]) 27 päivänä helmikuuta 1998 päivätty Saksan hallituksen tiedonanto komissiolle, s. 33.

(10) Vuoden 1995 loppuun mennessä kolme yhtiötä eli Elpro, TGA ja BLA toteuttivat yksityistämissopimusten mukaiset investoinnit. Tuotantolaitosten nykyaikaistamiseksi tehtyjä 87 miljoonan Saksan markan investointeja tuettiin komission yleisesti hyväksymien tukijärjestelyjen eli alueellisia elinkeinorakenteita edistävän Saksan yhteisen tukiohjelman (Gemeinschaftsaufgabe zur Verbesserung der regionalen Wirtschaftsstruktur, jäljempänä 'yhteinen tukiohjelma') ja investointien verohelpotuslain (Investitionszulagengesetz) avulla. Vuoden 1996 alkuun mennessä Elpro oli kasvanut 1 700 työntekijän yhtiöksi, jonka liikevaihto oli 250—300 miljoonaa Saksan markkaa. Yhtymän pääasialliset toimialat olivat a) rautateiden ja teollisuuslaitosten energia- ja prosessinohjausjärjestelmät (LET) ([5]) ja b) rakennusten sähköinen ja tekninen viimeistely (GVT) ([6]). Alusta lähtien yksi Elpron suurimmista ongelmista oli pääoman riittämättömyys. Uudet omistajat olivat rahoittaneet kaikki yrityskaupat pankkilainoilla, mikä aiheutti vuosina 1995—96 huomattavia vaikeuksia, kun rakennusala Berliinissä joutui kriisiin, Elpro menetti enenevässä määrin perinteisiä Itä-Euroopan markkinoitaan ja yritys kärsi suuria tappioita eräissä laajoissa suunnitteluhankkeissa. Keväällä 1996 Elpro oli käyttänyt lähes kaikki omat varansa ja oli lähes maksukyvytön.

(11) Pankkien, Berliinin osavaltion ja BvS:n kanssa sovittiin 24 päivänä kesäkuuta 1996 Elpron maksukyvyn palauttamiseen tähtäävästä pelastustoimenpidepaketista ja laadittiin ensimmäinen rakenneuudistussuunnitelma. Elpron osakkeet siirrettiin alkuperäisille investoijille ja annettiin pantiksi velkojapankeille, jotka olivat rahoittaneet yksityistämisen. Komission päätöksessä, joka koski 88 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn aloittamista ([7]), esitettiin yksityiskohtaisesti, että tuolloin oli suunniteltu rakennusten sähköiseen ja tekniseen viimeistelyyn liittyvän toiminnan lopettamista ja energia- ja prosessinohjausjärjestelmiin liittyvän toiminnan myymistä eräälle kansainväliselle sijoittajalle. Konsulttiyritys Price Waterhousen tehtäväksi annettiin selvittää myyntimahdollisuuksia ja valmistella tarjouskilpailua. Koska kukaan sijoittaja ei ilmoittanut olevansa kiinnostunut yrityksen ostamisesta, jo varhaisessa vaiheessa kävi ilmi, että alkuperäistä rakenneuudistussuunnitelmaa ei voitaisi toteuttaa ja että suunnitelmaan olisi tehtävä lisää muutoksia. Rakennusten sähköiseen ja tekniseen viimeistelyyn liittyvä toiminta kuitenkin lopetettiin (mistä aiheutui yhteensä 56,3 miljoonan Saksan markan kustannukset). Samoin lopetettiin perusteollisuuden tuotanto ja supistettiin energia- ja prosessinohjausjärjestelmiin liittyvän toiminnan yleiskustannuksia (minkä kokonaiskustannukset olivat 42,7 miljoonaa Saksan markkaa). Lisäksi oli maksettava takaisin pitkäaikaisia lainoja yhteensä 54,3 miljoonan Saksan markan arvosta, ja Elpro tarvitsi lisää käyttöpääomaa 47,1 miljoonaa Saksan markkaa voidakseen jatkaa liiketoimintaansa. Näistä toimenpiteistä aiheutui yhteensä 200,4 miljoonan Saksan markan kustannukset. Lisäksi yritykselle myönnettiin uusi, enintään 30 miljoonan Saksan markan suuruinen vekselitakaus.

(12) Toimenpiteet rahoitettiin seuraavasti:

— Elpron rahoitusosuuden muodostaneiden E-plus-osakkeiden myynnistä saadut tulot (*)	121,2 milj. DEM
— Elpron sisäiset lyhytaikaiset käteisvarat	16,6 milj. DEM
— Liikepankkien luopuminen lainasaamisista	18,0 milj. DEM
— Liikepankkien myöntämä uusi laina (jolle on myönnetty 80 prosentin takaus valtiontakausjärjestelmän mukaisesti)	18,5 milj. DEM
— BvS:n myöntämä laina (45 miljoonan Saksan markan suuruinen ensimmäinen erä maksettu kesällä 1996, loput tammikuussa 1997)	20,0 milj. DEM
— BvS:n myöntämä laina (joka muutettiin avustukseksi komission hyväksyttyä rakenneuudistuksen)	9,0 milj. DEM
— Aluetuen loppusuoritus (yhteinen tukiohjelma)	0,01 milj. DEM
Yhteensä (lainat ja käteisvarat)	200,4 milj. DEM

(*) E-Plus on suuri matkaviestinalan yritys; Elpro AG hankkii siitä 2,5 prosentin osakkuuden 26,3 miljoonalla Saksan markalla ja myi sen 147,5 miljoonalla Saksan markalla.

Liikepankit myönsivät 30 miljoonan Saksan markan takauksen osavaltion ja BvS:n myöntämää 15 miljoonan Saksan markan vastatakausta vastaan.

([5]) Energia- ja ohjaustekniikka.
([6]) Rakennus- ja kunnallistekniikka (mm. viestintä, ilmastointi, valaistus).
([7]) Katso alaviite 1.

(Edellä mainituista eristä ilmoitettiin menettelyä aloitettaessa 2.5.1 kohdassa uusina tukina ainoastaan BvS:n myöntämät lainat ja vastatakaukset, mutta ilmoitus perustui epätäsmällisiin tietoihin. Tästä syystä komissio piti yhdeksän miljoonan Saksan markan lainaa alun perin avustuksena. Saksa ilmoitti myöhemmin, että kyseessä oli laina. Ilmoitetuista 15 miljoonan Saksan markan vastatakauksista komission tiedossa oli vain 7,5 miljoonan suuruinen vastatakaus.)

(13) Näin ollen useat valtionlaitokset ovat osallistuneet Elpron rahoitusapuun yhteensä 29 miljoonan Saksan markan lainoilla ja 29,8 miljoonan Saksan markan takauksilla. Yrityksen oma rahoitusosuus oli 134,8 miljoonaa Saksan markkaa. Liikepankit osallistuivat rahoitukseen luopumalla 18 miljoonan Saksan markan saamisista, ottamalla vastatakseen 3,7 miljoonan Saksan markan lainaan liittyvät riskit sekä myöntämällä uuden, 15 miljoonan Saksan markan vekselitakauksen. Elpro oli saanut liikepankeilta yhteensä 114 miljoonan Saksan markan vekselitakaukset ilman valtiontakausta.

(14) Koska sijoittajaa ei kyetty löytämään ja koska vuoden 1996 lopussa ulkomaisista suurtilauksista oli aiheutunut huomattavia tappioita, oli tarpeen muuttaa rakenneuudistussuunnitelmaa. Tällöin päätettiin, että Elpro ei voisi selviytyä yksin perusteollisuuden (esimerkiksi sementti- ja terästehtaiden) suurten tilausten toimittamisesta vientimarkkinoille ottaen huomioon kyseisiin hankkeisiin liittyvän rahoitustarpeen ja niihin liittyvät riskit. Elpro ei yksin kyennyt kilpailemaan johtavien monikansallisten yritysten kanssa ([8]), joilla oli huomattavasti vahvempi asema markkinoilla. Yrityksen toiminta päätettiin keskittää toimialoihin, jotka ovat keskisuuren yrityksen kannalta realistisia, ja joko myydä tai yksinkertaisesti lopettaa tuotanto tarpeettomilla toimialoilla. Strategian tavoitteena oli a) välttää maksukyvyttömyys ottaen huomioon luvattuihin, vielä toimittamattomiin tilauksiin liittyvät erittäin suuret taloudelliset velvoitteet, b) vakauttaa jäljelle jäävät toimialat ja tehdä niistä taloudellisesti kannattavia sekä c) varmistaa työpaikkojen säilyminen mahdollisuuksien mukaan.

(15) Toukokuussa 1997 laaditun lopullisen rakenneuudistussuunnitelman tärkeimmät osatekijät ovat:

1. toiminnan suuntaaminen seuraaville painopistealoille:

   a) kiskoilla toimivan lähi- ja kaukoliikenteen virtalaitteiden (muuntoasemat, ajojohtimet) suunnittelu ja asennus;

   b) kunnallistekniikan prosessinohjausjärjestelmien suunnittelu ja asennus;

   c) sähköisten ja elektronisten laitteistojen (erottimet, muuntajat ym.) asennus;

2. työntekijöiden määrän vähentäminen 1 700:sta (alkuvuonna 1996) 900:aan (alkuvuonna 1997) ja lopulta noin 400:aan (loppuvuonna 1997);

3. supistetun perusteollisuuden tuotannon sekä viestintätekniikan tuotannon myynti (tällöin voitiin säilyttää yhteensä 180 työntekijän ja 55 ammattioppilaan työpaikat; kauppojen yhteydessä ei myönnetty tukea lukuun ottamatta Elpro Leit- und Energietechnik GmbH:n (LET) erään osan myyntiä, katso 25—27 kohta);

4. maksamattomien takausten ja pankkivelkojen lyhentäminen;

5. liikkeenjohdon, rahoituksen ja sen valvonnan parantaminen sekä tietojenkäsittelyn nykyaikaistaminen;

6. Elpro-yhtymän toiminnan jakaminen lopetettaviin ja säilytettäviin toimialoihin; säilytettävien toimialojen siirtäminen uusille omistajille rakenneuudistusohjelman toisessa vaiheessa;

7. kiinteistöjen määrän supistaminen antamalla niitä ensiksi vuokralle ja lopulta myymällä päärakennus (suunniteltu toteutettavaksi vuonna 2001).

Joidenkin toimenpiteiden toteuttaminen aloitettiin jo alkuvuodesta 1997. Useimmat toimenpiteet on nyt saatettu päätökseen, mutta esimerkiksi takausten lyhentämistä, henkilöstön kouluttamista ja nykyaikaistamistoimia jatketaan tai lykätään, kunnes tukiohjelmasta on tehty päätös.

([8]) Esimerkiksi Siemens ABB ja General Electrics.

(16) Rakenneuudistuksen ensimmäisen vaiheen kustannukset (kesäkuusta 1997 vuoden 1998 loppuun [9]) ovat:

— Lopettamis- ja sulkemiskustannukset (tappiollisten hankkeiden lopettaminen, velkojen maksaminen, toimitustakuut, sosiaalisuunnitelma)	13,6 milj. DEM
— Yrityksen pelastamiseen käytetyn lyhytaikaisen lainan takaisinmaksu (katso 12 kohta)	13,6 milj. DEM
— Käteisvarojen hankkiminen käyttöpääoman lisäämiseksi	7,0 milj. DEM
— Kahden hankkeen tappioiden korvaaminen	3,9 milj. DEM
— Velkojen lyhentäminen	9,8 milj. DEM
Yhteensä	47,9 milj. DEM
Lisäksi takaus vielä ratkaisemattomia jälikäteen perittäviä määriä varten	3,0 milj. DEM
Kaikki yhteensä	50,9 milj. DEM

(17) Nämä kustannukset rahoitetaan seuraavasti:

— E-Plus-osakkeiden myynnistä vielä saatava voitto	16,0 milj. DEM
— Elpro AG:n muut omat varat	0,9 milj. DEM
— Pankkilaina (josta 14 milj. DEM:n osuus valtion takaama)	31,0 milj. DEM
Käteisvarat yhteensä	47,9 milj. DEM
Lisäksi takaus vielä ratkaisemattomia jälkikäteen perittäviä määriä varten	3,0 milj. DEM
Kaikki yhteensä	50,9 milj. DEM

Tässä vaiheessa valtio osallistui rahoitukseen jatkamalla takauksien voimassaoloaikaa, minkä lisäksi Elpron pelastamiseksi myönnettyjen lainojen etuoikeusasemaa alennettiin ja niistä tehtiin korottomia (vrt. 13 kappale). Lisäksi valtio myönsi uuden, 14 miljoonan Saksan markan takauksen, jonka avulla varmistettiin osa edellä mainituista pankkilainoista. Kaikki muut varat saatiin yksityisiltä rahoittajilta. Rakenneuudistuksen kokonaiskustannuksia laskettaessa on 50,9 miljoonan Saksan markan bruttokustannuksista vähennettävä 13,6 miljoonaa Saksan markkaa, koska tämä Elpron väliaikaisesti rahoittama erä korvattiin vuonna 1996 lopuilla E-Plus-osakkeiden myyntituloilla.

(18) Kun yhtymän rakenneuudistuksen ja vakauttamisen aloittamisesta oli kulunut vuosi, velkojapankit päättivät siirtyä toiseen vaiheeseen ja myydä säilytetyt toimialat toimivalle johdolle eli tarkemmin sanottuna yhdelle Elpron toimitusjohtajista. Toimitusjohtaja Lelbach sai 18 päivänä joulukuuta 1998 tehdyllä sopimuksella haltuunsa Elpron viiden tytäryhtiön osakkeet; tytäryhtiöiden oli määrä jatkaa liiketoimintaansa osana Holdinggesellschaft Elpro GmbH Berlin Industrieholding -nimistä uutta holdingyhtiötä (jäljempänä 'EUB'; jollei toisin mainita, käsite pitää sisällään Elpro Verkehrstechnik GmbH:n (jäljempänä 'EVT'), joka on oikeudellisesti holdingyhtiöstä erillinen toimija). Myös muille liikkeenjohtoon kuuluville henkilöille on tarkoitus tarjota tuonnempana mahdollisuus hankkia uusia EUB:n osakkeita. Lopetettavaksi määrätyillä Elpron toimialoilla lopetettiin tuotanto vuoden 1998 lopussa, eivätkä nämä toimialat työllistä enää yhtään työntekijää. Toiminta näillä toimialoilla rajoittuu vielä maksamattomien vekseli- ja luottositoumusten hoitamiseen ennen vuodeksi 2001 suunniteltua realisointia. Liikepankit järjestävät käyttöön tarvittavan välirahoituksen, kunnes Elpron päärakennus on saatu myydyksi.

[9] Eräät lopettamis- ja sulkemistoimenpiteet jatkuvat vuoteen 2001 saakka.

(19) EUB jatkaa rakenneuudistuksen ensimmäisen vaiheen aikana aloitettua toimintaa. Nykyisin EUB toimii lähes yksinomaan Saksan markkinoilla, mutta se toivoo taloudellisen tilanteen kohennuttua pääsevänsä jälleen perinteisille IVY-maiden markkinoille. EUB:n tarkoituksena on investoida vuoteen 2001 mennessä [...] miljoonaa Saksan markkaa elektronisen tietojenkäsittelylaitteiston nykyaikaistamiseen ja ajojohdintilausten hoitamiseksi tarvittavien laitteistojen hankkimiseen. Lisäksi henkilöstön perus- ja täydennyskoulutukseen on varattu [...] miljoonaa Saksan markkaa. Koska EUB:n ensisijainen toimiala on tekninen suunnittelu (yli [...] prosenttia työntekijöistä on diplomi-insinöörejä), se aikoo käyttää [...] prosenttia vuotuisesta liikevaihdostaan tutkimus- ja kehitystyöhön, johon se hakee [...] miljoonan Saksan markan tukea yleisistä T&K-tukiohjelmista.

(20) EUB:n ja EVT:n tilinpäätökset vuodelta 1998 jakautuivat seuraaviin eriin (luvut miljoonia Saksan markkoja):

a) *EUB ilman EVT:tä*

Vastaavaa		Oma pääoma ja vieras pääoma	
A. Pysyvät vastaavat	[...]	Merkitty pääoma	[...]
B. Vaihtuvat vastaavat	[...]	Rahastot	[...]
— vaihto-omaisuus	[...]	Voittovarat	[...]
— myyntisaamiset	[...]	A. Oma pääoma	[...]
— rahat ja pankkisaamiset	[...]	B. Varaukset	[...]
C. Siirtosaamiset	[...]	C. Vieras pääoma	[...]
Vastaavaa yhteensä	[...]	Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä	[...]

b) *EVT*

Vastaavaa		Oma pääoma ja vieras pääoma	
A. Pysyvät vastaavat	[...]	Merkitty pääoma	[...]
B. Vaihtuvat vastaavat	[...]	Rahastot	[...]
— vaihto-omaisuus	[...]	Voittovarat	[...]
— myyntisaamiset	[...]	A. Oma pääoma	[...]
— rahat ja pankkisaamiset	[...]	B. Varaukset	[...]
C. Siirtosaamiset	[...]	C. Vieras pääoma	[...]
Vastaavaa yhteensä	[...]	Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä	[...]

Näin ollen EUB:n omavaraisuusaste on [...] prosenttia ja EVT:n [...] prosenttia.

(21) Uuden omistajan oli osallistuttava omaan pääomaan miljoonan Saksan markan suuruisilla käteisvaroilla ja annettava 500 000 Saksan markan henkilökohtainen takaus. BvS myöntää 1,5 miljoonan Saksan markan lainan kolmeksi vuodeksi viiden prosentin korolla rahoittaakseen puolet edellä mainituista henkilökunnan perus- ja täydennyskoulutuksen kustannuksista. EUB saa yhteisen tukiohjelman perusteella 30 prosenttia eli 2,1 miljoonaa Saksan markkaa alueellista investointitukea seitsemän miljoonan Saksan markan suuruisten investointien rahoittamiseen.

Pankit myöntävät uuden, 42 miljoonan Saksan markan suuruisen takauksen, josta EUB voi käyttää kahdeksan miljoonaa Saksan markkaa sekkitilin muodossa. Valtio myöntää bruttomäärältään 33,6 miljoonan Saksan markan vastatakauksen edellyttäen, että aikaisempaa takausta lyhennetään kymmenellä miljoonalla Saksan markalla. Näin ollen valtion rahoitusosuuden nettomäärä tämän erän osalta on 23,6 miljoonaa Saksan markkaa.

Liikepankit aikovat myöntää erillisen, [...] miljoonan Saksan markan suuruisen takauksen varmistaakseen [...] ennakkomaksujen ja toimitustakuiden täyttymisen.

Rahoitustoimet, jotka liittyvät yrityksen myymiseen toimivalle johdolle, koskevat siis lähinnä myönnettäviä takauksia, jotka ovat välttämättömiä pienille ja itsenäisille laitteistoja valmistaville yrityksille, jotta ne voivat täyttää tarvittavat ennakkomaksu- ja toimitustakuut.

(22) EUB:n tilauskanta ja liikevaihto ovat kehittyneet seuraavasti:

(miljoonaa Saksan markkaa)

	1996	1997	1998	1999 (vahvistamaton)
Saapuneet tilaukset	124,5	99,2	138,1	121,8
Tilauskanta vuoden lopussa	106,2	119,1	158,9	180,5
Liikevaihto	96,0	88,4	93,2	105,3

Taulukko osoittaa EUB:n kehityksen olleen suhteellisen vakaata ja myönteistä, ja nykyisin yhtymän koko kapasiteetti on käytössä. Vuonna 1998 yhtymän tulos oli 1,8 miljoonaa Saksan markkaa, mikä merkitsi verojen jälkeen 932 000 Saksan markan liikevoittoa. Vuonna 1999 ja sitä seuraavina vuosina liikevoiton ennen veroja odotetaan pysyvän noin kahdessa, kolmessa prosentissa liikevaihdosta, mikä olisi tämän toimialan vastaavien yritysten hyvää keskitasoa. EUB ei ole enää vaikeuksissa oleva yritys.

(23) EUB toimii lähinnä Saksan kiskoliikennemarkkinoilla, kuitenkin ainoastaan ajojohtimien ja muuntoasemien valmistajana. Tärkeimmät asiakkaat ovat Deutsche Bahn AG, S-Bahn Berlin ja eräät muut julkisen liikenteen harjoittajat. EUB:n suurimpia kilpailijoita ovat Siemensin tytäryhtiöt, ABB, Adtranz, Alstom ja General Electric Company (jäljempänä 'GE'). Vaikka EUB:n markkinaosuus onkin suhteellisen pieni, se on alhaisten yleiskustannusten ansiosta kilpailukykyinen. Monivuotisen kokemuksensa ja teknisen osaamisensa ansiosta EUB onnistui täyttämään Deutsche Bahn AG:n esikarsinnan tiukat vaatimukset ja voitti monta tarjouskilpailua. Sen pääasiakas Deutsche Bahn AG toivoo keskisuurten tavarantoimittajien säilyvän, jotta muutamien suurten teollisuusyhtymien muodostamat markkinat eivät enää keskittyisi nykyisestään.

Sähkönjakelun, kaasu- ja vesihuollon sekä jäteveden käsittelyn kaltaisilla prosessiteollisuuden aloilla EUB toimii lähinnä sähkölaitteita ja prosessinohjauslaitteita suunnittelevana yrityksenä. Sen asiakkaita ovat Ruhrgasin, Thyssengasin ja Gazpromin kaltaiset suuret kaasuyhtiöt sekä kunnalliset vesilaitokset. Hankkeen luonteesta riippuen EUB kilpailee sekä suurten monikansallisten yhtiöiden suunnitteluosastojen että vastaavankokoisten suunnitteluyritysten kanssa. Elprosta saatujen huonojen kokemusten vuoksi EUB keskittyy nykyään pienempiin, enintään viiden miljoonan Saksan markan arvoisiin hankkeisiin.

(24) Elpro oli ja EUB on lähinnä palveluyritys; sen palvelut liittyvät ensisijaisesti muissa yrityksissä valmistettavien sähkölaitteiden suunnitteluun ja asennukseen. Tämän vuoksi sen kapasiteetti voidaan laskea ainoastaan miestyötunteina. Entisen Elpron vuosikapasiteetti vuonna 1990 oli noin kahdeksan miljoonaa tuntia ja laski vuoteen 1996 mennessä noin 2,15 miljoonaan tuntiin. Rakenneuudistuksen myötä toteutettujen sulkemisten seurauksena EUB:n vuosikapasiteetti supistui noin 450 000—500 000 tuntiin. Erikseen myytyjen tytäryhtiöiden vuosikapasiteetti on noin 200 000 tuntia, joten kapasiteetti on supistunut rakenneuudistuksen aikana noin 65—70 prosenttia.

(25) Toukokuussa 1997 laaditun rakenneuudistussuunnitelman mukaan alun perin oli tarkoituksena lopettaa kokonaan Elpron energia- ja prosessinohjausjärjestelmien tuotantoon (LET) liittyvä perusteollisuus. Elproa koskeneen epäonnistuneen tarjouskilpailun aikana yksi tarjouksen tekijöistä eli General Electric Finance Holding GmbH (GE:n tytäryhtiö) oli ilmoittanut olevansa kiinnostunut ostamaan LET:n metallurgiayksikön sekä rakennustarvike- ja kuljetustekniikkayksikön. Nämä yksiköt, joiden palveluksessa oli 67 työntekijää, myytiin 17 päivänä lokakuuta 1997 tehdyllä sopimuksella vasta perustetulle, Berliiniin sijoittautuneelle GE Industrial Systems GmbH:lle (jäljempänä 'GE IS'), joka on kokonaan General Electric Finance Holding Companyn omistama. GE IS kuuluu GE:n teollisuuden ohjausjärjestelmien yksikön alaisuuteen. GE, jonka palveluksessa on noin 240 000 työntekijää (joista 6 000 työskentelee Saksassa) ja jonka liikevaihto vuonna 1996 oli noin 80 miljardia Yhdysvaltain dollaria, on yksi maailman johtavista sähkölaitteiden tarjoajista. Uusi GE IS on suunnitteluyritys, joka ei harjoita omaa tuotantotoimintaa, vaan sen tehtävänä on toimia teknisenä markkinointi- ja myynninedistämiskeskuksena, joka pyrkii myymään GE-komponentteja rakennustarvike- ja kaivosteollisuuden suuriin investointihankkeisiin. Koska Elpro oli suuntautunut selkeästi Itä-Euroopan markkinoille, GE haluaisi hyödyntää tätä kokemusta ja osaamista vahvistaakseen markkina-asemaansa Saksassa sekä Keski- ja Itä-Euroopan maissa. Tämän vuoksi GE IS:n tavoitteena on suunnata toiminnastaan 60 prosenttia Keski- ja Itä-Eurooppaan, 30 prosenttia Saksaan ja 10 prosenttia muihin EU:n jäsenvaltioihin.

(26) GE IS:lle on laadittu seuraavanlainen liiketoimintasuunnitelma:

(miljoonaa Saksan markkaa)

	1997 (toteutunut) [1]	1998 (toteutunut)	1999 (ennuste)	2000 (ennuste)	2001 (ennuste)
Liikevaihto	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
Kokonaistuotanto	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
Liiketoiminnan tulos	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
Voitto/tappio ennen veroja	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
Voitto/tappio verojen jälkeen	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
Työntekijöitä	68	73	[...]	[...]	[...]

[1] Tavanomaista lyhyempi tilikausi: elokuu—joulukuu 1997.

GE IS:ää vastaavat LET-toimintaa harjoittaneet yksiköt työllistivät 165 työntekijää vuonna 1996, niiden liikevaihto oli 54,8 miljoonaa Saksan markkaa ja tappiot 4,4 miljoonaa Saksan markkaa. GE IS:n tappiot toiminnan käynnistysvaiheessa vuosina 1997—1999 johtuvat lähinnä 13,1 miljoonan Saksan markan aineettomista investoinneista koulutukseen ja teknologian siirtoon, joita ei voida kirjata taseen vastaaviin. Lisäkustannuksia aiheutuu teknisistä apuvälineistä, elektronisista tietojenkäsittelylaitteista ja järjestelmistä, joita koskevat poistot tehdään hyvin lyhyen ajanjakson kuluessa. Verrattaessa vuonna 1997 tehtyä tulosennustetta syyskuuhun 1999 mennessä toteutuneeseen tulokseen voidaan havaita, että GE IS:n rakenteiden uudistaminen edistyi verkkaisesti. Tulokseen vaikutti sekin, että ennusteessa arvioidun valtiontuen maksatus viivästyi keskeneräisen tukimenettelyn vuoksi. Vuonna 1999 tilanne kuitenkin koheni tuntuvasti ja saavutettu tulos vastasi paljolti alkuperäistä ennustetta.

GE:hen kuuluva GE IS kilpailee teollisuuden sähkölaitteistojen markkinoilla ensisijaisesti erittäin suurten yhtymien kuten Siemensin, Cegelecin (Alstom) ja ABB:n kanssa. Sen osuus noin 20 miljardin euron Saksan markkinoista on noin yksi prosentti.

(27) GE IS on hankkinut LET-yksiköt kirjanpitoarvoa vastaavaan 237 000 Saksan markan hintaan (tietokoneet ja ohjelmistot). GE lupasi tasoittaa alkuvaiheen negatiivisen kassavirran kassavarojensa muuttuvan luottolimiitin avulla. Syyskuun 1999 loppuun mennessä käyttöön otettiin 13,4 miljoonan Saksan markan luotto, joka on olennaisesti suurempi kuin vuonna 1997 laadittuun suunnitelmaan sisältynyt 5,1 miljoonan Saksan markan luotto. Saksa aikoo myöntää rakenneuudistukseen tukea seuraavasti:

— BvS:n avustus, jolla on tarkoitus korvata osa alkuvaiheen (lokakuusta 1997 vuoden 1998 loppuun) 5,1 miljoonan Saksan markan suuruisista tappioista 1,3 milj. DEM

— Berliinin osavaltion koulutustuki, jolla on tarkoitus rahoittaa osa 3,4 miljoonaa Saksan markkaa maksavista koulutustoimenpiteistä 1,5 milj. DEM

— Yhteisestä tukiohjelmasta maksettava investointituki 7,66 miljoonan Saksan markan suuruisiin tukikelpoisiin investointikustannuksiin 2,0 milj. DEM

Ge IS:n rakenneuudistustuki yhteensä 4,8 milj. DEM

Syyskuuhun 1999 mennessä investointitukea oli maksettu 94 600 Saksan markkaa ja koulutustukea 43 200 Saksan markkaa.

Sijoittajan rahoitusosuus 18,4 miljoonan Saksan markan suuruisista rakenneuudistuskustannuksista on 74 prosenttia.

(28) Edellä esitetyn perusteella voidaan tiivistää Elpron ja sen seuraajayhtiöiden pelastus- ja rakenneuudistuskustannukset seuraavasti (kaikista lainoista ja takauksista ilmoitetaan nimellisarvo):

(miljoonaa Saksan markkaa)

Kustannuserä ja ajanjakso	Kokonaiskustannukset	josta: valtion lainat ja avustukset	valtion takaukset	pankkien osuus	omistajien ja sijoittajien osuus	yksityisten rahoitusosuus yhteensä	yksityisten rahoitusosuus prosentteina
1. Elpron pelastustuki, vuoden 1996 puolivälistä vuoden 1997 puoliväliin	230,4	29,1	29,8	36,7	134,8	171,5	74,4
2. Elpron rakenneuudistustuki ja sittemmin tuki tiettyjen toimintojen lopettamiseen (tammikuu 1997)	50,9	0,0	14,0	20,0	16,9	36,9	71,7
3. EUB:n ja EVT:n rakenneuudistustuki (yrityksen myynti toimivalle johdolle)	56,0	3,6	23,6	27,3	1,5	28,8	51,4
4. GE IS:n rakenneuudistus	18,4	4,8	0,0	0,0	13,6	13,6	73,9
Rakenneuudistuskustannukset yhteensä (taloudellisten riskien jakautumisen perusteella)	355,7	37,5	67,4	84,0	166,8	250,8	70,5

(29) Komissio oli aloittanut EY:n perustamissopimuksen 88 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn, koska sen mielestä oli hyvin kyseenalaista, olivatko tuet 87 artiklan 3 kohdan mukaisia. Tuolloin käytettävissä olleiden tietojen puutteellisuuden vuoksi oli erityisesti syytä epäillä, täyttyivätkö vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseksi ja rakenneuudistukseksi myönnettävää valtiontukea koskevien suuntaviivojen (jäljempänä 'suuntaviivat') ([10]) soveltamisen edellytykset. Erityisen arveluttavia seikkoja olivat uuden sijoittajan puuttuminen ja se, että Saksa ei ollut toimittanut komissiolle Elpron rakenneuudistusta koskevaa seikkaperäistä suunnitelmaa.

([10]) EYVL C 368, 23.12.1994, s. 12, soveltaen samanaikaisesti 8 päivänä heinäkuuta 1999 annettujen uusien suuntaviivojen loppumääräyksiä (EYVL C 288, 9.10.1999, 101 kohdan b alakohta). Kyseisen määräyksen soveltamisen edellytykset täyttyvät, sillä kaikki tuet myönnettiin ennen uusien suuntaviivojen julkaisemista.

III **ASIANOMAISTEN HUOMAUTUKSET**

(30) Komissio ei ole saanut huomautuksia kolmansilta osapuolilta.

IV **SAKSAN HUOMAUTUKSET**

(31) Saksa vastasi menettelyn aloittamiseen ja sen yhteydessä esitettyihin kysymyksiin 27 päivänä helmikuuta ja 19 päivänä elokuuta 1998 päivätyillä kirjeillä. Se toimitti komissiolle lisätietoja 15 päivänä kesäkuuta 1998 pidetyssä kokouksessa. Lisätuista, joiden vuoksi komissio laajensi menettelyä, ilmoitettiin 29 päivänä heinäkuuta 1998 päivätyllä kirjeellä. Saksa vastasi 19 päivänä elokuuta 1998 päivätyssä kirjeessään myös uusia tukia koskeviin komission kysymyksiin.

Saksa vastasi menettelyn laajentamiseen, josta ilmoitettiin sille 3 päivänä helmikuuta 1999 päivätyllä kirjeellä, 22 päivänä kesäkuuta 1999 päivätyllä kirjeellä, jossa se esitteli laajasti rakenneuudistussuunnitelmaa ja toteutettujen toimien silloista tilannetta. Komission edustajat ja Saksan viranomaiset käsittelivät näitä tietoja 1 päivänä syyskuuta ja 29 päivänä lokakuuta 1999 pidetyissä kahdessa kokouksessa. Saksa vastasi kokouksissa esitettyihin kysymyksiin 9 päivänä syyskuuta ja 13 päivänä joulukuuta 1999 päivätyillä kirjeillä, joiden tekniset laitteet komissio vastaanotti 22 päivänä joulukuuta 1999. Saksalta saadut tiedot jakautuvat neljään osa-alueeseen seuraavasti:

— vuosina 1992—1993 tapahtuneen Elpro-yhtiön yksityistämisen yhteydessä myytyjen kiinteistöjen arvosta annetut lausunnot,

— Elpron täydelliset tilinpäätökset vuosilta 1992—1997,

— Elpron pelastus- ja rakenneuudistussuunnitelmat vuosilta 1996 ja 1997 sekä niitä koskevat Saksan huomautukset (22 päivänä kesäkuuta 1999 päivätty Saksan tiedonanto);

— EUB:n ja EVT:n rakenneuudistus- ja liiketoimintasuunnitelma sekä tilinpäätökset vuoden 1999 loppuun saakka, ja

— GE IS:n rakenneuudistus- ja liiketoimintasuunnitelma sekä tilinpäätökset syyskuuhun 1999 saakka.

Näiden asiakirjojen sisältö on esitetty tiivistettynä tämän päätöksen II osassa, jotta asiayhteys olisi helpompi hahmottaa.

V **TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI**

(32) Saksan viranomaiset ovat toimittaneet menettelyn aikana tietoja, joiden mukaan Elpro ja molemmat siihen sulautetut yritykset (BLA ja TGA) myytiin voitolliseen hintaan avoimen ja rajoittamattoman tarjouskilpailun perusteella. Nämä kolme yritystä myytiin ilman niihin kuuluneita huomattavia kiinteistöjä. Kiinteistöt myytiin erikseen THA:lle tai jollekin sen tytäryhtiöistä ennen yksityistämistä, jotta ennen yksityistämistä kertyneet kolmen yrityksen velat saataisiin hoidetuiksi. Tällöin riippumattomat asiantuntijat arvioivat kiinteistöjen arvon. Arvioijien lausunnot esitettiin komissiolle. Komission mielestä ei ollut mitään syytä asettaa lausuntoja kyseenalaisiksi. Näin ollen komissio päätteli, että vuonna 1992 tapahtuneeseen Elpron, BLA:n ja TGA:n yksityistämiseen ei liittynyt valtiontukea.

(33) Vuonna 1992 valittu yksityistämisen tapa oli rahoituksen ja liiketoiminnan kannalta ongelmallinen, koska pankit järjestivät uusille omistajille kaiken yritysostoihin tarvittavan rahoituksen. Tämän vuoksi Elpron pääomapohja oli alusta lähtien riittämätön. Elpro tarvitsi kuitenkin kansainvälisenä laitevalmistajana toimiessaan hyvin vahvan pääomapohjan, sillä asiakkaat edellyttävät tarjousta koskevia takuita sekä toimitus- ja pitkän aikavälin riskitakuita. Ongelma tuli selkeästi esille vuoden 1995 lopussa, kun velkaantuneisuusaste nousi eräiden suurten teollisuushankkeiden tappioiden seurauksena 726 prosenttiin ([11]). Tämän perusteella voidaan päätellä, että Elpron rakenneuudistus on välttämätön ensisijaisesti vuonna 1992 tapahtuneen yksityistämisen puutteiden vuoksi.

([11]) Corporate Treuhand GmbH ja C&L Deutsche Revisions AG, Bericht über die Prüfung des Jahresabschlusses 1996 der Elpro AG Berlin, 92 kohta.

(34) Vuoden 1996 alussa BvS ja liikepankit, jotka olivat järjestäneet uusille omistajille rahoituksen Elpron ostoon ensimmäisen yksityistämisen yhteydessä ja jotka toimivat omistajien nimissä, tekivät sopimuksen, jolla oli tarkoitus tehdä lopullinen päätös kesäkuussa 1992 tehdyssä yksityistämissopimuksessa sovittua Elpron kauppahintaa koskevista vaateista ja vastavaateista ([12]). Treuhandanstalt-virasto ja uudet omistajat olivat esittäneet kaupanteon jälkeen vaateita, jotka liittyivät joko poikkeamiin alkuperäisistä tulosennusteista, maksuaikoihin tai ostajalle asetettujen velvoitteiden täyttämiseen. Vaateet olivat perusteltuja varsinkin siksi, että yhtiön rahoitusasemaa ja siten sen nettoarvoa (joka oli ratkaiseva kauppahinnan kannalta) ei voitu määritellä täsmällisesti ennen vuonna 1992 tapahtunutta yksityistämistä. Yksityistämissopimuksissa jätettiin avoimiksi, myöhemmin selvitettäviksi useita kohtia, jotka johtivat vuosikausia kestäneisiin monimutkaisiin kiistoihin. Ottaen huomioon Elpron tilinpäätökset tarkastaneen tilintarkastajan lausunnot ([13]) komissio voi yhtyä näkemykseen, jonka mukaan BvS noudatti tavanomaista kauppatapaa, kun se luopui 5,6 miljoonan Saksan markan saamisista miljoonan Saksan markan korvausta ja ostajan vastavaateistaan luopumista vastaan välttääkseen aikaa vievän oikeudenkäynnin, jonka lopputulos olisi epävarma. Tämän perusteella komissio päätteli, että näiden toimenpiteiden yhteydessä ei myönnetty EY:n perustamissopimuksen 87 artiklassa tarkoitettua valtiontukea.

(35) BvS:n ja Berliinin osavaltion osallistuminen Elpron sekä EUB:n, EVT:n ja GE IS:n rahoitukseen kesäkuusta 1996 lähtien on 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea. Koska nämä kaikki yritykset tuottivat tai tuottavat sellaisia tavaroita tai palveluja, joilla käydään jäsenvaltioiden välistä kauppaa, tuki saattoi vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tuet, jotka BvS on myöntänyt lainojen ja avustusten muodossa, ovat sääntöjenvastaisia, sillä Saksa ei ole ilmoittanut komissiolle näistä toimenpiteistä ennen niiden toteuttamista. Valtiontakaukset myönnettiin soveltaen samanaikaisesti sekä liittovaltion että Berliinin osavaltion takausohjelmia. Komissio oli hyväksynyt liittovaltion takausohjelmat valtiontukina N 297/91, N 81/93 ja E 24/95, joihin kuitenkin sisältyi suuryrityksiä, siis myös Elproa koskeva varaus. Berliinin osavaltion takausohjelma hyväksyttiin tukena N 130/95. Saksa määräsi, että suuryrityksille myönnetyistä tuista on ilmoitettava erikseen. Näin ollen myös takausten muodossa myönnetyt tuet ovat sääntöjenvastaisia, koska Saksa oli laiminlyönyt ilmoitusvelvollisuutensa. Tämän vuoksi kaikki tuet on arvioitava EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan mukaisesti ottaen huomioon suuntaviivoissa esitetyt arviointiperusteet ([14]).

(36) Ennen kesäkuussa 1996 käynnistettyä pelastus- ja rakenneuudistusprosessia Elpro oli vaikeuksissa oleva yritys. Se oli käyttänyt vuonna 1995 puolet varallisuudestaan, ja toiminta jatkui tappiollisena vuonna 1996. Elpron varallisuustilanne oli tilinpäätöksessä esitettyä parempi, sillä sen osakkuus matkaviestinalalla toimivassa E-Plus-nimisessä yrityksessä oli markkina-arvoltaan selvästi kirjanpitoarvoa arvokkaampi. Taseessa ei ollut huomioitu myöskään sitä, että velkaa oli maksamattomien takausten vuoksi mahdollisesti yhtä paljon. Elpro-yhtymään kuuluvien yritysten maksuvalmius oli riittämätön, ja ne olivat keväällä ja alkukesästä 1996 lähes maksukyvyttömiä.

(37) Elpro, velkojapankit, Berliinin osavaltio ja BvS tekivät 24 päivänä kesäkuuta 1996 sopimuksen yhtymän rahoitusta ja organisaatiota koskevasta uudelleenjärjestelystä ([15]). Valtantuen kannalta kyseessä on pelastussuunnitelma, johon sisältyi jo tulevan rakenneuudistussuunnitelman aineksia. Tilintarkastajien kertomuksesta käy kuitenkin selvästi ilmi, että vuonna 1996 tehty sopimus oli ainoastaan Elpron lyhytaikaisen maksuvalmiuden varmistamiseen tähdännyt tilapäinen suunnitelma. Tuolloin toivottiin, että Elpro saataisiin myydyksi kokonaisuudessaan jollekin teollisuudessa toimivalle sijoittajalle. Markkinaselvityksen jälkeen tämä toive osoittautui kuitenkin epärealistiseksi. Vuoden 1997 alussa BvS antoi tilintarkastajille (KPMG) tehtäväksi laatia uuden, yksityiskohtaisesti eritellyn rakenneuudistussuunnitelman. KPMG esitti kertomuksensa 12 päivänä toukokuuta 1997. Tämän vuoksi on aiheellista erottaa toisistaan 24 päivästä kesäkuuta 1996 12 päivään toukokuuta 1997 kestänyt pelastuskausi ja 12 päivänä toukokuuta 1997 alkanut rakenneuudistuskausi, jonka on määrä päättyä vuoden 2000 loppuun mennessä.

([12]) Vertaa 9 kappale.
([13]) Corporate Treuhand GmbH, Bericht über die Prüfung des Jahresabschlusses 1992, 266—275 ja 337 kohta.
([14]) Katso alaviite 10.
([15]) Konzept zur weiteren Entwicklung der Elpro AG, 24. kesäkuuta 1996.

(38) Sopimusta, joka tehtiin 24 päivänä kesäkuuta 1996, käytettiin perustana myönnettäessä kaksi lainaa, joiden suuruus oli alun perin 13,5 miljoonaa Saksan markkaa ja sittemmin yhteensä 29 miljoonaa Saksan markkaa, sekä myönnettäessä yhteensä 29,8 miljoonan Saksan markan arvoiset takaukset ([16]). Suuntaviivojen mukaan näitä toimenpiteitä on toukokuuhun 1997 saakka pidettävä pelastustukina, joiden ehdot vastasivat suuntaviivoissa esitettyjä vaatimuksia. Lainat täydensivät yritysten itse käyttöön asettamaa 134,8 miljoonan Saksan markan määrää. Niiden avulla rahoitettiin noin 50 prosenttia yhtymän toiminnoista, irtisanottua henkilöstöä koskeva sosiaalisuunnitelma mukaan luettuna. Takaukset oli tarkoitettu käytettäviksi tarvittavan maksuvalmiuden luomiseen, jotta Elpron jäljelle jääneiden osien liiketoiminta voisi jatkua. BvS:n ja Berliinin osavaltion osallistuminen rahoitukseen oli perusteltua, kun otetaan huomioon Berliinin suurtyöttömyys ja varsinkin teollisuuden työpaikkojen määrän romahtaminen vuodesta 1990 lähtien. Elpro AG:n pelastamistoimet eivät vaikuttaneet kohtuuttomasti muissa jäsenvaltioissa käytävään kilpailuun. Elpro lopetti erilaisten sisäasennustöiden tekemisen, joiden markkinat muutenkin rajoittuivat lähialueisiin. Kiskoliikenteen ja teollisuuden sähköasennustöiden alalla kilpailijat ovat huomattavasti suurempia kuin Elpro ja niillä on lisäksi parempi rahoitusasema, vaikka otettaisiin huomioon myönnetyt pelastustuet. Komissio voi tässä tapauksessa hyväksyä 11 kuukauden pelastuskauden, sillä voidaan todeta kiistattomasti, että BvS ja pankit toteuttivat välittömiä toimenpiteitä yrityksen myymiseksi siinä toivossa, että ostaja huolehtii rakenneuudistuksen jatkosta. Kun alkuvuodesta 1997 todettiin, että kyseistä suunnitelmaa ei voida toteuttaa, ne mukauttivat välittömästi rakenneuudistussuunnitelmaa uusiin olosuhteisiin. Näin ollen komissio voi hyväksyä pelastustukien myöntämisen. Ne muutettiin sittemmin suuntaviivojen mukaisesti rakenneuudistustuiksi. Tuen osuuden laskemista selvitetään 42 kappaleessa.

(39) Lopullisessa, 12 päivänä toukokuuta 1997 laaditussa rakenneuudistussuunnitelmassa lähinnä täsmennetään ja ajantasaistetaan aiemmin laadittua pelastussuunnitelmaa ja pannaan täytäntöön päätös tappiollisten toimialojen lopettamisesta. Kun vakavaraista teollisuudessa toimivaa sijoittajaa ei löytynyt, päätettiin lopettaa myös suurin osa energia- ja prosessinohjausjärjestelmiin liittyvästä toiminnasta (LET), johon liittyi suuria riskejä ja mittava pääoman tarve. Rakenneuudistussuunnitelmassa on määritelty painopistealueita, joilla pyritään supistamaan tappioita mahdollisimman paljon niiden rahoittajapankkien eduksi, jotka nykyään valvovat Elpron toimintaa. Maksamattomiin takauksiin liittyvien suurten riskien vuoksi oli tärkeää välttää maksukyvyttömyysmenettely ja samanaikaisesti varmistaa keskeneräisten hankkeiden valmistuminen sekä toimitustakuun noudattaminen takauksien voimassaoloaikana. Valtio tuki tätä ohjelmaa ensisijaisesti varmistaakseen mahdollisimman monen työpaikan säilymisen suurtyöttömyyden vaivaamassa Berliinissä. Vuosina 1991—1997 teollisuuden työpaikkojen määrä Berliinissä väheni 140 000:lla (54 prosenttia). Elpron toiminnan jakaminen lopetettaviin ja säilytettäviin toimialoihin voidaan hyväksyä osana johdonmukaista kokonaissuunnitelmaa. Suunnitelmaa täydennettiin EUB:n/EVT:n ja GE IS:n toiminnan jatkamisen osalta uusien omistajien liiketoimintasuunnitelmilla. Tämän vuoksi Elpron rakenneuudistus on syytä jakaa kolmeen osaan tarkasteltaessa tukia:

1. entistä Elpro AG:tä koskevat tukitoimenpiteet, joilla rahoitetaan lopetettavien toimialojen loppuunsaattaminen ja valmistellaan säilytettävät toimialat toukokuun 1997 ja vuoden 2001 lopun välisenä aikana tapahtuvaan erilliseen myyntiin;

2. EUB:tä sekä EVT:tä koskevat tukitoimenpiteet sen jälkeen kun ne on eriytetty myymällä yritys toimivalle johdolle joulukuun 1998 ja vuoden 2000 lopun välisenä aikana; ja

3. GE IS:ää koskevat tukitoimenpiteet sen jälkeen kun aiemmat metallurgia- ja rakennustarvike/kaivosteollisuusyksiköt on myyty GE:lle lokakuun 1997 ja vuoden 2000 lopun välisenä aikana.

Suuntaviivoissa esitettyjen vaatimusten täyttymistä rakenneuudistusohjelmassa tai -ohjelmissa voidaan kuitenkin tarkastella ainoastaan säilytettävien toimitilojen osalta, sillä toimitilojen lopettamisella ei ollut erillistä vaikutusta yhteismarkkinoihin.

(40) EUB:n rakenneuudistussuunnitelmaa voidaan pitää toteuttamiskelpoisena reilun vuoden ajalta kertyneiden kokemusten perusteella. Uusimmat liiketoiminnan tulokset osoittavat, että yritys keskittyy nyt toimimaan aloilla, joilla se on kilpailukykyinen, joilla tarvitaan vähemmän pääomaa ja joilla se voi saavuttaa sähköteollisuuden muita keskisuuria yrityksiä vastaavia voittoja. Komissio ei voi kuitenkaan

([16]) Katso 11—13 kappale.

katsoa EUB:n ja EVT:n olevan toisistaan erillisiä keskisuuria yrityksiä. Vaikka ne ovatkin oikeudellisesti erillisiä yksikköjä, joiden henkilöstömäärät, taseen lukemat ja liikevaihdot ovat alle enimmäismäärien (joskin EUB on lähellä enimmäismäärää), ilmoituksesta ja liiketoimintasuunnitelmasta käy kuitenkin ilmi, että EUB ja EVT muodostavat liiketoiminnallisen, organisatorisen ja rahoituksellisen kokonaisuuden. Tämän vuoksi EUB:hen ei ole syytä soveltaa pk-yrityksiä koskevia erityissäädöksiä.

(41) Elprolle ja sen tärkeimmälle seuraajalle EUB:lle myönnetyt rakenneuudistustuet eivät johda kohtuuttomiin markkinoiden vääristymiin. Komissio myöntää, että Elpro on supistanut kapasiteettiaan 65—70 prosenttia vuosina 1996—1998. Koska Elpron ja EUB:n ensisijainen toimiala on tekninen suunnittelu, on tarkoituksenmukaista määrittää niiden kapasiteetti miestyötunteina. Lisäksi ne tappiolliset toimitilat, jotka kenties vääristivät markkinoita kaikkein eniten, on lopetettu, koska niiden tuotteista pyydetyt hinnat eivät kattaneet kustannuksia. Elpron ja EUB:n vaikutukset markkinoihin olivat ja ovat kuitenkin vähäisiä, sillä ne ovat suurten yhtymien hallitsemilla oligopolimarkkinoilla toimivia erittäin pieniä yrityksiä. Komissio myöntää, että lähes yksinomaan Saksan itäosassa toimivan EUB:n säilyminen parantaa markkinoiden rakennetta. Toisin kuin kiskoliikenteen liikkuvan kaluston markkinoilla, muuntamo- ja ajojohdinmarkkinoilla, joilla EUB toimii, ei ole ylikapasiteettia. Tuotteiden kysyntä perustuu lähinnä Deutsche Bahn AG:n ja Saksan lähijunien tarpeisiin korvata ja nykyaikaistaa nykyinen kalusto.

(42) Elprolle myönnetyt rakenneuudistustuet käsittävät seuraavat toimenpiteet:

1. Alun perin pelastustukena myönnettyjen 29 miljoonan Saksan markan lainojen etuoikeusasemaa alennettiin (20 miljoonan Saksan markan osalta) tai niiden takaisinperimisestä luovuttiin komission suostumuksella. Näillä varoilla rahoitettiin tappiot ja sulkemiskustannukset vuosina 1996—1998; tuen intensiteetti on 100 prosenttia.

2. Alun perin pelastustukena myönnettyjen 29,8 miljoonan Saksan markan takausten voimassaoloa pidennettiin ja lisäksi myönnettiin uusia takauksia 14 miljoonan Saksan markan arvosta. Vaikka tällä hetkellä näyttääkin epätodennäköiseltä, että valtio joutuisi maksamaan näiden takausten perusteella tätä suuremmat saamiset, oletetut riskit olivat alun perin erittäin suuria, minkä vuoksi mikään yksityinen rahoituslaitos ei olisi myöntänyt vastaavia takauksia. Komission vakiintuneen käytännön mukaisesti tuen intensiteetti näistä takauksista on arvioitava 100 prosentiksi takauksen määrästä, koska maksulaiminlyöntien riski on erittäin suuri ja koska muita sopivia vakuuksia ei ole ([17]).

Kun otetaan huomioon 138,1 miljoonan Saksan markan suuruinen yrityksen rahoitusosuus (josta suurin osa on saatu yrityksen hallussa olleiden E-Plus-osakkeiden myynnistä) sekä pankkien rahoitusosuus (pankit luopuivat 18 miljoonan Saksan markan saamisista ja ottivat yli 40 prosentin riskin yhteensä 49,5 miljoonan Saksan markan suuruisista uusista lainoista), yksityisen sektorin yhteenlaskettu osuus rakenneuudistuksen rahoituksesta on 70 prosenttia ([18]). Komissio päättelee, että tuen määrä oli rajoitettu mahdollisimman vähäiseksi ja että yrityksen käyttöön ei asetettu ylimääräisiä käteisvaroja.

(43) Rakenneuudistustuki, joka EUB:lle myönnettiin myytäessä yritys toimivalle johdolle, muodostuu lähinnä nettoarvoltaan yhteensä 23,6 miljoonan Saksan markan vastatakauksista, joilla varmistettiin enintään kahdeksan miljoonan Saksan markan luottolimiitti, ja tarjousta tai toimitusta koskevista takuista, jotka liikepankit antoivat markkinaehtojen mukaisesti (kokonaismäärä 42,9 miljoonaa Saksan markkaa). Ottaen huomioon takauksien kohteena olevien hankkeiden luonteen komissio päätteli, että takaajalla ei ollut syytä olettaa tappioiden nousevan yli kahdeksan miljoonan Saksan markan enimmäismäärän. Tätä määrää on pidettävä valtiontukena ([19]). Lisäksi EUB saa BvS:ltä koulutuskustannustensa rahoittamiseksi 1,5 miljoonan Saksan markan kolmivuotisen lainan viiden prosentin korolla. Korkokanta on markkinakorkoa edullisempi. Koska EUB:n ei tarvitse asettaa lainalle vakuuksia, tuen intensiteetin on katsottava olevan 100 prosenttia. EUB saa seitsemän miljoonan Saksan markan suuruisiin investointeihin 2,1 miljoonaa Saksan markkaa investointitukea yhteisen tukiohjelman perusteella. Näin ollen rakenneuudistustukien kokonaismäärä on 11,6 miljoonaa Saksan markkaa. Kun otetaan huomioon yksityispankkien ottamat 27,3 miljoonan Saksan markan suuruiset riskit ja yksityisen sijoittajan maksamat 7,8 miljoonan Saksan markan kustannukset ([20]), voidaan katsoa, että tuen määrä on rajoitettu mahdollisimman vähäiseksi.

([17]) Vrt. komission tiedonanto EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta valtiontukiin takauksina (EYVL C 71, 11.3.2000, s. 14, kohta 3.2).
([18]) Katso 12, 17 ja 28 kappale.
([19]) Laskutapa: 80 prosenttia 8 miljoonan Saksan markan luottolimiitistä eli 6,4 miljoonaa Saksan markkaa ja 10 prosentin riskiosuus takauksen kohteena olevan määrän jäljelle jäävästä 15,6 miljoonasta Saksan markasta ovat yhteensä 7,96 miljoonaa Saksan markkaa.
([20]) Laskutapa: sijoittajan käyttöön asettamaa käyttöpääomaa miljoona Saksan markkaa, yksityisrahoituksen osuus investoinneista 4,9 miljoonaa Saksan markkaa ja yksityisrahoituksen osuus koulutuskustannuksista 2,9 miljoonaa Saksan markkaa.

(44) Komissio voi yhtyä kahden entisen LET-yksikön myyntiä koskevaan näkemykseen, jonka mukaan omaisuuseristä maksettu hinta vastaa markkina-arvoa eikä siihen näin ollen sisälly tukea. Saksa on esittänyt suuntaviivoissa tarkoitetun laajan rakenneuudistussuunnitelman ([21]). Komissiolla ei ole mitään syytä epäillä GE IS -hankkeen toteuttamiskelpoisuutta. Berliiniin sijoittautunut GE IS kuuluu niin kiinteästi GE:n maailmanlaajuiseen toimintaan teollisuusjärjestelmien alalla, että ei ole mielekästä analysoida sen tulosta erikseen. GE IS:n tuleva toiminta suuntautuu ensisijaisesti yhteisön ulkopuolisille alueille. Sen osuus Saksan markkinoista on noin prosentti. Ottaen huomioon Elpron huomattavan kapasiteetin supistamisen komissio myöntää, että suunnitelmien mukainen GE IS:n kapasiteetti (jota voidaan GE IS:n suoritteiden luonteen vuoksi mitata vain henkilöstön määrällä) on noin 100 työntekijän verran pienempi kuin kyseisten alojen vastaava LET-kapasiteetti, minkä vuoksi kohtuuttomia markkinoiden vääristymiä ei ole odotettavissa.

(45) GE IS:lle myönnetty tuki, jonka avulla viimeistellään sen rakenneuudistus, muodostuu seuraavista osista:

1. Alkuvaiheen tappioiden korvaamiseen tarkoitettu 1,3 miljoonan Saksan markan avustus, jota on selvästikin syytä pitää toimintatukena. Komissio myöntää kuitenkin, että tuen avulla rahoitettiin vuosina 1997—1998 osa vajaatyöllisyyden aiheuttamista 5,1 miljoonan Saksan markan kustannuksista uusien irtisanomisten välttämiseksi.

2. 1,5 miljoonan Saksan markan koulutustuki, jolla on tarkoitus rahoittaa osa yhteensä 3,4 miljoonaa Saksan markkaa maksavista koulutustoimenpiteistä. Tuen intensiteetti on 44,5 prosenttia eli vain hieman alle enimmäismäärän, joka koulutukseen myönnettävää tukea koskevissa yhteisön puitteissa ([22]) on asetettu EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitetuilla alueilla toteutettaville koulutustoimenpiteille. Ottaen huomioon GE IS:n iäkkäiden työntekijöiden suuren määrän sovellettu 10 prosentin korotus on yhteisön puitteiden 33 kohdan mukainen.

3. Yhteisestä tukiohjelmasta myönnettävä kahden miljoonan Saksan markan irivestointituki 7,66 miljoonan Saksan markan suuruisiin tukikelpoisiin investointikustannuksiin. Tuen intensiteetti on alle 87 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulle alueelle asetetun 35 prosentin enimmäisintensiteetin.

Näin ollen ainoastaan 1,3 miljoonaa Saksan markkaa GE IS:n rakenneuudistuksen jatkamisen yhteydessä myönnetystä 4,8 miljoonan Saksan markan kokonaistuesta on myönnetty kaikkia yrityksiä koskevien yleisten sääntöjen vastaisesti. Koska yksityisen sijoittajan osuus rakenneuudistuksen kokonaiskustannuksista on noin 74 prosenttia, tukea ei voida pitää kohtuuttoman suurena.

(46) Saksan on esitettävä kaksi kertaa vuodessa kertomus EUB:n ja GE IS:n -rakenneuudistuksen kulloisestakin vaiheesta sekä Elpro AG:lle, EUB:lle ja GE IS:lle myönnettyjen rakenneuudistustukien käytöstä vuosina 1999 ja 2000.

VI **PÄÄTELMÄT**

(47) Komissio toteaa, että Saksan liittotasavalta on myöntänyt Elprolle ja sen seuraajayhtiöille (EUB ja GE IS) pelastus- ja rakenneuudistustukia sääntöjenvastaisesti ja rikkonut siten EY:n perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohtaa. Komissio katsoo kuitenkin tekemiensä tutkimusten perusteella, että tukien voidaan katsoa soveltuvan yhteismarkkinoille EY:n perustamissopimuksen nojalla,

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Tuki, jonka Saksa on myöntänyt Elpro AG Berlin -nimiselle yritykselle (jäljempänä 'Elpro') ja jonka määrä on 72,8 miljoonaa Saksan markkaa, soveltuu EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla yhteismarkkinoille.

2 artikla

Tuki, jonka Saksa on myöntänyt Elpro GmbH Berlin — Industrieholding -nimiselle yritykselle (jäljempänä 'EUB') ja Elpro Verkehrstechnik GmbH -nimiselle yritykselle (jäljempänä 'EVT') ja jonka määrä on 11,6 miljoonaa Saksan markkaa, soveltuu EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla yhteismarkkinoille.

([21]) Vertaa 25—27 kappale, joissa kuvaillaan suunnitelmaa.
([22]) EYVL C 343, 11.11.1998, s. 10, 32 ja 33 kohta.

3 artikla

Tuki, jonka Saksa on myöntänyt GE Industrial Systems GmbH Berlin -nimiselle yritykselle ja jonka määrä on 4,8 miljoonaa Saksan markkaa, soveltuu EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla yhteismarkkinoille.

4 artikla

Saksan on esitettävä kaksi kertaa vuodessa kertomus EUB:n ja GE IS:n rakenneuudistuksen toteuttamisen edistymisestä sekä Elpro AG:lle, EUB:lle ja GE IS:lle myönnettyjen rakenneuudistustukien käytöstä vuosina 1999 ja 2000.

5 artikla

Tämä päätös on osoitettu Saksan liittotasavallalle.

Tehty Brysselissä 14 päivänä maaliskuuta 2000.

Komission puolesta

Mario MONTI

Komission jäsen